

ÁZSIA PALETTÁJA

Tagadhatatlan, hogy a kínaiak és japánok még mindig olyanok nekünk, mint különös írásjeleik, a hieroglifek, amelyekről nem tudjuk, milyen lelki képeket vetítenek és milyen gondolatok tükröképei. Mint a hieroglifek előtt, úgy áll meg az értelmünk, az európai értelem, amikor a kínai vagy a japán nép életébe, lelkébe akar belelátani. Minden költészet vesztit tűzéből tolmácsolásban s valószínű, hogy mindaz, ami japánból vagy kinaiból európai nyelvekre átültetődött, csak halványan tükrözi azokat a ragyogó tűző szépségeket, azt a leheletszerű, csodálatos

misztikumot, amelyből ennek a két népnek költészete összetevődött. Egy idegen szellem, amelynek bölcsességéről, szépségéről, misztikumáról csak sejtelmek vannak. Mert a szó, a beszéd, amilyen gazdag tud lenni, olyan szegény lesz, ha fordítják, s egy másik nyelven kell érthetőnek, frissnek lennie. Nem csoda hát, hogy a japán és kínai képzőművészeknek és különösen a ma művészeinek tárlata úgy vonzza mindazokat, akik művészet, szépség és távoli népek iránt érdeklődnek, mint a virágok illata s édessége a méheket. A művészi élmények s szenzációk megkevesebbednek mindenki körül, aki ebben az életben egy kicsit körül nézett s az igazi művészet értékeihez egy kicsit közel jutott. Azért szenzáció és primár élmény a kínai és japán képzőművészek kiállítására elmenni itt

Prágában, beszédjüknek nem tudjuk nyitját, de amit ecsettel, tussal selyemben és fában elmondanak, az világos, a závarokkal nem kell bibelődni, csak éppen ki kell nyitnia az embernek a szemét.

Az európai képzőművészet középpontjában ott áll az ember, az ember élete, szenvedése és halála, s a művészet, amely az ókortól az ujkorig Krisztus köré épült, a ke-

resztény misztériumban, az élő, a vérző, a halálba korbácsolt embert fejezte ki. Ezenél az ázsiai művészeknél az ember nincs az előtérben, a természet nagy, hatalmas ölen a parányi virágok és az égbenyuló sziklák között ott él az ember is. A filozófus, a bölcselő, az egyszerű ember az ő kicsiségében a természet nagyságával szembehelyeztetten, az emberi gondolat törpe volta és nehézkes szárnyalása a világmindenség tökéletességében. A legtöbb kínai képen nincs is perspektíva, legalább a mi fogal-

maink szerint nincs, a kép nem mélyül, nem így adja ki a távlatot, hanem egymás fölé vannak festve, építve a dolgok, mintha csak így lépcsőzve a látást igyekezne fölfelé a művész a mindenség urához, kitől minden ihlet és szépség és kifejezés utáni vágy adatott.

A japán művészek képein oly elevenek a színek, a zöld olyan zöld, az ég kékje oly kék, mint amilyen zöld a fü a mezőn, amilyen kék az ég nyáron, minden szín oly valószínűs, oly élő és mégis a kép úgy hat, mintha el volna vonatkoztatva az élettől, távoli, mint a mesék. A tárlat összességében akár illusztráció lehetne egy vaskos, végtelenül finom, nemes szellemű, káprázatos és elálmósító mesés-könyvhöz. Olyan finomságok vannak itt, amelyek csak fantáziában, csak álomban fordulhatnak elő, képzeletben elszuhanó képek lerögzítve. Engem egy Pi. K. T. Ouangtól való kis

A japán képzőművészek prágai kiállításáról. Régi japán fametszet, a kiállítás egyik legértékesebb darabja.

kínai kép bájolt el leginkább, egy kis madárka van rajta, a végtelen víz fölött üldögél egy zöld virágszáron, kék tollazata van, piros csőre és a kék tollazat alól kivilágít a esőrrel egyforma piros tollazat, mintha a kék köpenyke piros selyemmel volna bélelve. Talán nincs is ilyen madárka, de olyan istentől felöltözöttnek, gyönyörűségesen édesnek látszik ezen a képen. A japán nők arca kicsit sema-

A japán képzőművészek prágai kiállításáról. Felső kép: Toyokuni: Színészképmás (fametszet). — Alsó kép: Mongol eredetű buddhista „Istenség”-kép.

tikus, egyforma szomorúság mindegyiken, nem mélyről jövő szomorúság ez, csak olyan, mintha mind fáradt volna a tenger színétől és a virágok illatától. A gésák, a komédiások s komédiásnők tarka, dus selyem ruházata érdeklő leginkább a japán művészeket, amikor nem tájakat festenek. A mongol festők képei meglevénedett misztériumok mindegyikről Budha mosolya világít le, ez az édes, megbékelt, bölcs mosoly amely Ázsiában az élet egyensúlyát tartja az emberek lelkében.

Ez a művészet vonalaiban, színeiben, struktúrájában elütő a mi művészetünkötől, akarcsak a szelleme. Azért beszéltem csak a szelleméről, mert az én érdeklődésemet az keltette fel jobban és az ejtett gondolkodóba. Tudni kell, hogy ez a kiállítás az új, a mai kínai és japán művészek kiállításának van hirdetve. Már most, hogy ez a finomságokkal, illattal, mesével és misztériummal teli művészet lenne a mai ázsiai művészek lélegzete, vére, ereje, ez volna minden

amit a mai ázsiai művész közölni akar a világgal? Sohasem volt annyira úgy mint éppen ma, hogy mindenfajta művészet értékeit ahhoz és aszerint mérik, mennyire adequat a korral, mennyire fejezi ki a mai ember érzéseit és gondolatait, mennyi közössége van az étellel és az élmény amit kivált csak az egyes ember vagy az egész emberiség élménye lehet-e? Ez a művészet legalább is a mi szemünkkel nézve imaginációs művészet, távol van az élettől és attól az igénytől, amelyről az imént beszéltem. Azoknak a nagy megrázkódtatásoknak, amelyek az utóbbi években Kínát és Japánt érték s amelyeknek morájára Európa is felütötte fejét a kataklizmából, az elemek szörnyű játékából, s a társadalmi átalakulások ijesztő méretű robbanásaiból ebben a művészetben árnyalatnyi sines. Nem lehet másként, minthogy Japánból és Kínából nem hoztak el bemutatásra mindent, talán éppen a legrepresentatívabb és legfontosabb művészek alkotásait nem, lehetetlennek tartom, hogy ne volnának ott művészek, akik a mai Kína és Japán életét tudják és akarnák visszaadni, a művészi vízió szuggesztív erejével.

*

A tárlatot Wang ur és Shita-Sun urhölgy rendezték a Representációs Ház kiállítási termeiben. A tárlaton a következő japán és kínai festők szerepelnek: Hokusai, Hirosige, Anayama, Sao-Yi-Sen, Hegina, Ito-Sin-Suj, Wang-So-Ling, Okkio a legrepresentatívabb képekkel. A kiállítás anyaga: festmény, akvarell, fametszet, rajz és kézimunka, de tulsulyban van a tus és a selyem.

Szenes Erzsi.

